
Het ontstaan van de Canon

Canonieke en niet-canonieke boeken

Het is ontzettend belangrijk om te zien dat de Bijbel Gods Woord is. Het is niet het boek van mensen over God, maar Gods boek over de mensen. Kunnen we dit zo zeggen?

Antwoord:

Er zijn in de tijd van het schrijven van de boeken van zowel het Oude als Nieuwe Testament ook nog veel andere boeken geschreven. Bepaalde klassieke werken die niets met de God van de Bijbel te maken hebben, maar ook boeken die wel over God en Zijn dienst spreken.

Hoe is men tot de keuze gekomen om bepaalde boeken wel en andere niet in de Bijbel op te nemen?

Antwoord:

Nadat we hebben gezien hoe de boeken van het Oude en Nieuwe Testament zijn ontstaan komt de vraag op hoe ze in onze Bijbel zijn gekomen m.a.w. wat zijn de criteria die men heeft gehanteerd om ze in onze Bijbel op te nemen?

Goddelijk gezag

Dat is het grote criterium geweest waardoor het ene boek wel en het andere niet in de Bijbel is opgenomen. Dat goddelijk gezag heeft te maken met de inspiratie waar in het vak Hermeneutiek uitgebreid bij stil wordt gestaan.

De boeken die we in onze Bijbel vinden zijn de zogenaamde 'canonieke boeken'. Deze boeken zijn canoniek omdat ze goddelijk gezag hebben.

Wat is canoniek?

Het woord 'canon' is via de Latijnse Vulgaat tot ons gekomen uit het Grieks dat het weer ontleend heeft aan het Hebreeuwse woord 'qanah' קָנָה dat we tegenkomen in Ezech. 40:3 in het woord 'meetriet'. In Jes. 46:6 wordt het vertaald met 'weegschaal'. Het heeft dus de betekenis van 'maatstaf, standaard. Bepalen van de juiste maat of het juiste gewicht. In Gal. 6:16 zien we het Griekse woord 'kanon' κανὼν vertaald met 'regel'.

De canonieke boeken zijn 'gemeten' en 'gewogen' en voldoen aan de 'maat' en het 'gewicht' van 'goddelijk gezag'.

Er zijn verschillende opvattingen over het waarom boeken canoniek zijn, maar de enige absolute maatstaf is dat de boeken door God geïnspireerd en daardoor met goddelijk gezag bekleed zijn. Niet de mensen, niet de leiders van het jodendom en het christendom hebben de Bijbelboeken gezag verleend – zij konden alleen erkennen welke boeken dit gezag klaarblijkelijk bezaten. God heeft het in Zijn voorzienigheid aan mensen overgelaten om de canonieke boeken te herkennen.

In de tijd van Athanasius (296-373 n. Chr.) ging men het woord 'canon' gebruiken als 'een lijst van goddelijk gezaghebbende boeken'. Deze boeken hebben goddelijk gezag over geloof en leven.

Waarom was het noodzakelijk dat er een Canon kwam?

Voor de eenheid binnen de christelijke kerk.

- a. een leerstellige reden
- b. een kerkelijke reden
- c. een wereldlijke reden

De canon van de Tenach

We hebben al gezien dat alle boeken van de Tenach geschreven waren ongeveer 400 jaar v. Chr. In die tijd was ook de canon van de Tenach vastgesteld en bestond / volgens onze telling uit 39 boeken.

De TeNaCh bestaat uit drie delen (Luk. 24:44):

1. **Wet** (Torah):

Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium

2. **Profeten** (Nebhim):

- a. Vroege profeten: Jozua, Richteren, Samuël, Koningen
- b. Late profeten: Jesaja, Jeremia, Ezechiël, 12 kleine profeten

3. **Geschriften/Psalmen** (Chetubhim)

- a. Dichterlijke boeken: Psalmen, Job, Spreuken
- b. De vijf rollen: Ruth, Hooglied, Prediker, Klaagliederen, Esther
- c. Historische boeken: Daniël, Ezra-Nehemia, Kronieken

We zien in het Nieuwe Testament dat ook de Psalmen als 'wet' werden gezien zoals in Joh. 10:34 waar de Heere Jezus naar Psalm 82:6 verwijst.

Daarnaast waren/zijn er **niet-canonieke boeken** die apocriefe boeken worden genoemd.

Sommige van deze boeken zijn opgenomen in de Septuagint, maar werden niet als werkelijk canoniek beschouwd. De Rooms-Katholieke kerk verklaarde tijdens het Concilie van Trente (1546) de apocriefen (op drie na) voor canoniek. Vandaar dat ze ook in R.K. vertalingen te vinden zijn.

Flavius Josephus en de Talmoed geven aan dat de canon voltooid was met Maleachi.

De Talmoed is de verklaring van rabbijnen van de Tenach en leert dat de profeten profeteerden tot op de tijd van Alexander de Grote, dat daarna de Heilige Geest van Israël week en dat dus de boeken van Jezus Sirach en alle andere uit die tijd niet-canoniek zijn.

Een vergadering van Joodse geleerden in 90 n. Chr. te Jamnia leidde tot de informele bevestiging van de canon van de Tenach.

Uiteindelijk geeft de Latijnse Bijbelgeleerde Hieronymus (plm. 400 n. Chr.) ons in zijn voorwoord tot zijn commentaar op Daniël precies dezelfde canon als wij kennen.

De canon van het Nieuwe Testament

De vaststelling van deze canon duurde heel lang vanwege de enorme verspreiding en de gebrekkige communicatie van de vroege christenen.

Er was echter reeds vroeg een besef van het verschil tussen dat wat de kerkvaders en de apostelen hadden geschreven.

Irenaeus (plm. 180 n. Chr.) maakt in zijn geschriften duidelijk dat de vier Evangeliën, de Handelingen, de brieven van Paulus (incl. Filemon?), 1 Petrus, 1 en 2 Johannes en de Openbaring als canoniek werden beschouwd. We missen hier nog o.a. Hebreëen en Jakobus.

De oudst bekende volledige lijst van 27 nieuwtestamentische boeken is die van Athanasius uit het jaar 367 n. Chr.

De canon wordt uiteindelijk officieel bekrachtigd tijdens de concilies van Hippo (393) en Carthago (397 en 419).

Betwiste canonieke boeken

Sommige boeken van de Canon zijn door sommigen voor een korte tijd betwist.

In de Tenach: Esther: werelds en missen van de naam van God.

Spreuken: tegenstrijdige uitspraken

Hooglied: te zinnelijk

Ezechiël: tegenstrijdig met de wet van Mozes

In het Nieuwe Testament: **Hebreëen**: anonieme schrijver en dwaalleer door sommige kettters hieruit gehaald
Jacobus: schrijver onduidelijk en rechtvaardiging op grond van werken?
2 Petrus: verschil in stijl met 1 Petrus
2 en 3 Johannes: leken anoniem en beperkte verspreiding
Judas: verwijzingen naar apocriefe boeken
Openbaring: dwaalleren aan het boek verbonden

Sommige niet-canonieke boeken worden aangehaald in de canonieke boeken zoals in Judas:9 en 2 Tim. 3:8. Er staan dus blijkbaar wel ware dingen in hoewel ze als geheel niet als gezaghebbend werden erkend. We moeten ons houden aan de aanhalingen in de canonieke boeken en dus niet zelf 'waarheden' uit de apocriefe boeken gaan halen. Apocriefe boeken kunnen leerzaam zijn m.b.t. een stuk geschiedschrijving en culturele informatie, maar dat is het dan ook.

Indeling/verdeling van de canonieke boeken

Zoals we al hebben gezien bij de indeling van de Tenach is de plaats van verschillende boeken anders dan in de Bijbels zoals wij die hebben.

Toch geloof ik dat indeling van in onze Bijbels zowel van Tenach als Nieuwe Testament door Gods leiding tot stand is gekomen. Er is namelijk een bijzondere indeling en samenhang te zien.

Schema's uit 'The Strategic Grasp of the Bible' van Sidlow Baxter (blz. 93, 94, 95, 397/398):

